

ponovno kruto prekinila druga svetovna vojna. V času, polnem strahu, krivic in smrti, je skupaj s svojimi preživel drugo izgnanstvo v Bosni. Po vojni so se vsi zdravi vrnili v novo življenje.

Po osnovni šoli v Brezju in gimnaziji v Mariboru se je vpisal na Medicinsko fakulteto v Zagrebu. Študij je končal leta 1955, opravil pripravniško dobo v Splošni bolnišnici v Mariboru in leta 1957 nastopil službo v Lenartu. Po strokovnem izpitu leta 1963 je opravil še podiplomski študij iz zaščite matere in otroka v Zagrebu (1974/75), nato pa še specializacijo in si leta 1977 pridobil naslov specialista šolske medicine.

Hipokratova prisega ob sklepu študija zanj ni bila prazno dejanje, marveč zaveza, ki jo je v dobro sočloveka izpolnjeval v Lenartu in v širokem območju Slovenskih Goric, kjer je deloval do svoje upokojitve. Bil je pravi družinski zdravnik. Nešteto dnevo in noči se je razdajal, mnoga pota je prehodil. Številnim bolnikom je pomagal do zdravja, lajšal bolečine in jim krepil upanje. S svojim delom si je pridobil spoštovanje in priznanje tudi doma v Mariboru in ožjem Brezju. V stalnem menjavanju dobrega in hudega je do konca življenja ohranjal optimizem, modrost, ljubeznivost in žlahtno srce. Bil je plemenit človek v pravem pomenu besede.

Tudi zunaj poklicnega dela se je široko razdajal, zlasti pri delovanju Rdečega križa. Bil je organizator zdravstvene službe v Lenartu in direktor Zdravstvenega doma. Za svoje organizacijske sposobnosti in ustvarjalne dosežke je prejel več priznanj in državni odlikovanji (medalja dela, red zaslug za narod s srebrno zvezdo). Velika ljubezen so mu bile gore; njim se je zapisal že v mladosti, doma in v tujini se je udejstvoval v planinstvu in alpinizmu. Bil je ljubitelj lepote in miru narave, njen raziskovalec in opazovalec, skromen, tih in srčno dober popotni tovariš. V redkih trenutkih prostega časa se je posvečal zlasti planinski literaturi, ki jo je zbiral v svoji bogati knjižnici. Svojo srčno kulturo, ljubeznivost, skrbnost in naklonjenost je pokojnik v desetletjih skupnega življenja razdajal tudi soprogi Lidiji in družini, ki sta jo ustvarila. Družina mu je bila v ponos in veselje. V njegovem življenju so se zvrstile boleče smrti najožjih družinskih članov, rojstva, dnevi žalosti in obupa. Pa tudi številni dnevi veselja in mnogi izzivi vsakdanjega zdravniškega življenja.

Dr. Franc Gabršček je nepreklicno odšel iz našega življenja. Iznenada in tiho se je poslovil. Vsi ga bomo pogrešali. Ostaja boleča praznina, zapušča pa nam bogato dediščino svojega ustvarjalnega življenja.

Odslej bo z nami trajno živel v spominih.

Strokovna srečanja

ZNANSTVENI SIMPOZIJ IN PREDSTAVITEV KNJIGE DR. FRANA VILJEMA LIPIČA

Bogdan Leskovic

Slavnostni dogodek je potekal v Kliničnem centru 29. maja 2003. Najprej je bila novinarska konferenca v sejni sobi s predstavitvijo prevoda Lipičeve Topografije Ljubljane iz leta 1834. Na njej so sodelovali pobudnica in urednica knjige Zvonka Zupanič-Slavec, prevajalka Marjeta Oblak in s strani založnika Franc Štolfa. V galeriji KC pa sta bili postavljeni na ogled razstavi – Fran Viljem Lipič (1799–1845), svetovljanski zdravnik v provincialni Ljubljani, avtorice doc. dr. Zvonke Zupanič-Slavec in slike – dvanaest olj na platnu iz zadnjih dveh let prim. dr. Franca Štolfe. V nadaljevanju prireditve so Inštitut za zgodovino medicine Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani, Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije in Klinični center Ljubljana pripravili v 1. predavalnici KC *Znanstveni simpozij v okviru 5. Pintarjevih dnevo: Ljubljanski zdravnik prof. dr. F. V. Lipič (1799–1845) in njegova Topografija Ljubljane (1834)*. Program je povezoval dramski igralec Jože Logar iz Kranja. V pozdravnih nagovorih so nastopili prof. dr. Primož Rode – generalni direktor KC, prof. dr. Miha Žargi – dekan MF, gospa Danica Simšič – ljubljanska županja, prim. dr. Franc Štolfa – predsednik Znanstvenega društva za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije ter doc. dr. Zvonka Zupanič-Slavec – predstojnica Inštituta za zgodovino medicine MF in urednica knjige, ki se je zaslužnim soustvarjalcem in sponzorjem knjige zahvalila in jih obdarila s kompletom dveh v umetno usnje vezanih knjig, tako s faksimilom izvirnika kot s slovenskim prevodom. Sledil je strokovni program z naslednjimi predavanji: Svetovljanski zdravnik Lipič in njegova ljubljanska ustvarjalna dediščina – Z. Zupanič-Slavec. Prevod Lipičeve Topografije Ljubljane – izziv 170-letne odmaknjenosti – M. Oblak. Lipič in Ljubljana ter dogajanja v Evropi in svetu – V. Melik. Iskanje Lipičevega časa – I. Grdina. Ljubljana in uprava Kraljestva Ilirije – J. Žontar. Geografske zanimivosti Kranjske v Lipičevi Topografiji – M. M. Klemenčič. Zdravila v Lipičevi Topografiji – A. Krbavčič. Pripombe veterinarja k prevodu Topografije – J. Jurca. Lipičevi zdravstveni sodobniki na Celjskem – F. Štolfa. Lipičevi medicinski sodobniki v Topografiji – M. Kocijančič. Dr. Fr. Wilhelm Lippich in kolera leta 1831 – K. Keber. Slovak Lippich and his family interlinkage with the Nobel Prize Winners Cori & Cori – P. Cech (Praga). Z diskusijo v zvezi z referati se je dobro obiskani znanstveni simpozij zaključil. Del predavanj je natisnjen v Spremnih študijah k Topografiji.

Avtor knjige, ki se predstavlja, Fran Viljem Lipič (1799–1845), je bil rojen na današnjem Slovaškem v kraju Spišska Nova Ves (po madžarsko oz. nemško Iglo), ki leži v Tatrah. Oče, zdravnik, je bil potomec patricijev iz Benetk in Kotora ter rojen v Boki Kotski, mati je bila hči zdravnika madžarskega rodu. Študirati je začel v Pešti, promoviran pa je bil na Dunaju leta 1823. Njegovo prvo delovno mesto je bilo v Ljubljani. Postal je drugi mestni zdravnik in dobro desetletje preživel na Kranjskem (1823–1834). Leta 1832 je prevzel še delo provizoričnega okrajnega fizika za Ljubljano in okolico ter naslednje leto tudi delo pomočnika bolnišničnega ravnatelja v Ljubljani. Po naravi je bil znanstvenik. V Ljubljani se je pogosto srečaval z alkoholizmom. Sistematično ga je proučil in spoznanja spisal v znanstveni razpravi *Grundzüge zur Dipsobiostatik*, ki šteje za prvo protialkoholno študijo v svetovni literaturi (1834). Težave, ki jih je imel z ljubljanskimi homeopati, kot mestni zdravnik jih je namreč moral preganjati, so ga silile drugam. Odšel je na

padovansko (1834–1841) in kasneje dunajsko (1841–1845) medicinsko fakulteto, postal profesor ter predstojnik interne klinike. V prakso je uvajal sodobne fizikalne metode, predvsem uporabo stetoskopa. Bil je član najuglednejših takratnih srednjevropskih znanstvenih združenj in prejel visoka priznanja za svoje delo. Njegova bibliografija obsega 16 del. Umrl je razmeroma mlad, star 46 let. Najobsežnejše in najdragocenejše delo, ki ga je Lipič zapustil Ljubljani, je Topografija Ljubljane (1834). Pisana je študijozno in opremljena z obsežnim citiranjem del priznanih strokovnjakov tiste dobe.

Sedaj je knjiga izšla v dveh izdajah, ki pa sta po obliki enaki:

Faksimile po nemškem izvirniku v gotici: *Topographie der k. k. Provinzialhauptstadt Laibach, in Bezug auf Natur- u. Heilkunde, Medizinalordnung und Biostatik Von Dr. Fr. Wilhelm Lippich. Laibach: J. Blasnik, 1834.*

510 strani, format 13 × 21 cm, trda vezava.

Slovenski prevod: *Dr. Fran Viljem Lipič: Topografija c.-kr. Deželnega glavnega mesta Ljubljane z vidika naravoslovja in medicine, zdravstvene ureditve in biostatike. Ljubljana, 1834.* Prevajalka Marjeta Oblak, uredila in spremne študije h knjigi napisala dr. Zvonka Zupanič-Slavce. Lektorirala Dana Petrovič-Kugler, prof. slov. Oblikovala Metka Žerovnik, univ. dipl. ing. arh. Založnik Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije. Ljubljana, 2003. 632 strani, format 13 × 21 cm, več faksimilov, razpredelnice in slik. Izid knjige so podprli Ministrstvo za kulturo RS, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport RS, Mestna občina Ljubljana, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Vzajemna, zdravstvena zavarovalnica, d.v.z. in Javni zdravstveni zavod Mariborske lekarne Maribor.

Lipičeva Topografija se začne z motom, ki vsebuje misli »modrega vladarja: Zdravnik mora ravnati po svoji vesti in svojem prepričanju, ne pa po metodi.« V začetku predgovora je avtor zapisal: »Vsak razmišlja, moder in dobrohoten človek mora spoznavati razmere svojega časa in okolja ter svoje znanje uporabljati v svoje dobro in dobro svojih bližnjih [...]. Vsem avtorjevim željam bi bilo zadoščeno, če bi upoštevanje tega, kar je v tem delu nakazal na osnovi svojih opazovanj, le za odstotek izboljšalo dosedanje izsledke o prebivalstvu teh krajev in bi v marsikaterem zdravniku zbudilo podobne nagibe ter bi kot pobožno vilolo kar najbolj koristilo dobrobiti somoščanov, še tudi potem, ko bo to delo že zbledelo.« Sledita podrobno kazalo, ki nakaže dober pregled vsebine knjige, in Uvod s predstavitvijo mesta Ljubljane in njegove zgodovine. Celotno delo je izšlo po zvezkih, ki jih je avtor poimenoval knjige (I, II in III. + IV.).

Prva knjiga obravnava Splošne fizične razmere, in to Fizično geografijo s Klimatologijo in Biologijo (vegetacija in živalski svet) ter Fizično topografijo v ožjem pomenu s Teleologijo in Antropologijo. Druga knjiga vsebuje Bolezni in zdravljenje. Prvi del obravnava splošno in specialno patologijo, drugi del pa splošno in specialno terapijo. Tretja knjiga opisuje Zdravstveno ureditev. V prvem delu – Poznavanje medicine – obravnava Medicinsko izobraževanje zdravstvenega osebja in Medicinsko znanje nezdavnikov. V drugem delu – Javna zdravstvena uprava – sta poglavji Splošno o dobrodelni oskrbi, še zlasti o negi bolnikov, in Zbirka zdravstvenih normalij v letih 1814 do 1833. Četrta knjiga podaja Biostatiko s podatki o številu prebivalstva (zakonske zveze, rodnost in smrtnost) ter Opažanja v zvezi s kakovostjo življenja prebivalstva in predlogi za izboljšave.

Knjigo zaključujejo razpredelnice iz opazovanih let s področja Ljubljane: o smereh vetra (1828–1832), o vremenskih razmerah po številu dni (1820–1829), o povprečnih temperaturah (1820–1829), o srednjem stanju barometra (1820–1829) in o epidemijah ter lokalnih boleznih po letnem povprečju (1828–1832). Dodatek k prevodu ima še glosar nekaterih pojmov ter pregled tedaj uporabljenih mer.

Prevodu faksimila so dodane »Spremnne študije k Topografiji«, ki pojasnjujejo današnjemu bralcu zaradi zgodovinske odmak-

njenosti tedanji čas in razmere: Ljubljanski mestni zdravnik dr. Fran Viljem Lipič (1799–1845) – Z. Zupanič-Slavce. Ljubljana v Lipičevem času – V. Melik. Lipičeva Topografija Ljubljane – Mozaični spomin na Ljubljano 19. stoletja – Z. Zupanič-Slavce. Ljubljana in uprava Kraljevstva Ilirije – J. Žontar. Od baročne do predmarčne Kranjske – I. Grdina. Geografske zanimivosti Kranjske v Lipičevi Topografiji – M. M. Klemenčič. Od medicinskih sistemov 18. stoletja do klinične medicine 19. stoletja – Z. Zupanič-Slavce. Materia medica in farmakoterapija v Lipičevi Topografiji – A. Krbavčič. Pripombe veterinarja k prevodu Lipičeve Topografije – J. Jurca. Nemška in slovenska kemijska nomenklatura v času F. V. Lipiča – A. Šmalc.

Obe knjigi, zlasti pa še prevod s spremnimi študijami, sta izjemen podvig njegove urednice doc. dr. Zvonke Zupanič-Slavce, ki je s številnimi sodelavci – strokovnjaki mnogih strok in s prizadevno prevajalko Marjeto Oblak, ki je oskrbela odličen prevod, ter ob materialni podpori sponzorjev uspela podariti naši zgodovini medicine in mestu Ljubljani dragocen dokument časa, kot ga je ovekovečil s svojim vestnim in natančnim delom med svojim 11-letnim službovanjem v Ljubljani prizadevni zdravnik F. V. Lipič med letoma 1823–1834. Opisal je mesto in deželo ter njene ljudi, življenjske, prehranjevalne in bivalne navade, stanove in upravo, moralo, takratne bolezni in njihovo zdravljenje, zdravstveno izobraževanje in zdravstveno upravo ter biostatistične podatke o zakonskih zvezah, rodnosti in smrtnosti. Knjiga je najkakovostnejše in najpreglednejše tovrstno delo za poznavanje Ljubljane v 19. stoletju. Za zaključek predstavitev te knjige naj spregovori avtor sam, ki pravi med drugim: »V pričajučem delu smo pokazali, kako natančno in vsestransko mora vesten zdravnik poznati krajevne značilnosti, da svojim somoščanom lahko daje že samo preproste in prave nasvete, tako kot mu jih narekuje dolžnost in ki ljudem pomagajo ohraniti zdravje[...]. Spoznali smo, kako pogosto človek, ki je prepuščen naravnim silam in ga pokonci drži vitalnost, dar božje vsemočnosti, iz boja z raznovrstnimi sovražnimi okoliščinami izide kot zmagovalec zato, da se ohranja njegova vrsta. Spoznali smo tudi, da mora zdravnik, če more in hoče pomagati k tej zmagi, najprej dobro presoditi okoliščine in potem ukrepati po svoji vesti [...]. Če premišljujemo o teh izsledkih, bomo ponovno in to pot zadnjič pozorni na naš moto, ki smo ga zvesto razlagali v vsem našem raziskovalnem delu in se sedaj kaže kot popolnoma ustrezen, kot rdeča nit tega zapletenega dela: *Zdravnik mora ravnati po svoji vesti in svojem prepričanju, ne pa po metodi.*«

Knjiga je dragocena ne le za poznavanje zgodovine mesta Ljubljane in začetkov znanstveno podprte medicine pri nas ob vsestranskem strokovnem delu prizadevnega zdravnika in njegovih ugotovitvah v času in kraju, temveč je zanimiva tudi za vse, ki želijo spoznati takratno življenje naših ljudi v Ljubljani in njeni okolici.

Podlistek

BLAGA SMRT

Janko Kostnapfel

Sprehajal sem se po cvetočem travniku in zašel tudi v ozelenele gozd ter razmišljal. Kaj naj bi človek počel v naravi drugega kot opazoval, poslušal, doživljal, se čudil, razmišljal?

Naenkrat pa sem spoznal, da sem pri svojem korakanju menderal dobre trave in semenje ter celo cvetje.